

Bralsia at orlstyrara

Ett stort tack

till jubileumskommittén för väl genomförda arrangemang vid hemvändardagen i Östersund!

Nyrekrytering av medlemmar

Medlemmarna i Gillet bör meddela presumtiva nya medlemmar att personligen ta kontakt med Kåre, så att rätt namn, adress och familjeförhållanden blir korrekta i matrikeln.

Surströmmingskalaset

kommer i år att bli något extra med underhållning av den stora Solskensorkestern.

Julkaffe

Julkaffet är planerat att äga rum på Café Nyfiket lördagen den 2 december. Stipendiumet för 2006 kommer att delas ut till Bo Oscarsson. Vidare har Lillie Clinell lovat att medverka med ett kåseri.

Utsikt från Arctura

Bilder från hemvändardagen

Framför Arctura

På Jamtli

Det är vi som styr och ställer i Gillet:

Ordförande Ando Sundelin (32 87 07) **Vice ordförande** Stefan Halvarsson (46 80 65)

Sekreterare Bertil Segerström (46 16 18) **Skattmästare** Kåre Lind (21 48 10) **Gillevärd** Camilla Lundin (31 55 27)

Redogörelse för 2006 års hemvändardag

Så var det alltså dags för nästa led i Gillets aktivitet detta jubileumsår, nämligen en samling under en dag för hemvändare. Den ägde rum i stan, lördagen den 5 augusti, med början klockan nio f.m. Mötesplats var travbanans rymliga parkering, varefter 18 deltagare hade infunnit sig: Hans och Karin Alsén, Ketty och Sture Andersson, Mary Candeborn, Eva och Jan Enger, Gerd och Karl Eric Ericson, Birgitta Fjellström, Stefan Halvarsson, Bengt och Eva Hjelm, Dagmar Jönsson, Kerstin Mickelsson, Anna Olsson samt Ando och Annika Sundelin.

Ytterligare en högst väsentlig deltagare var på plats, nämligen chauffören Sven-Gunnar Vedin (från Ås) med sin, eller rättare sagt Veteranbilsklubbens i Jämtland, gedigna gamla grönmalade stadsbuss av årgång 1967, ett förnämligt fordon, gott och väl spatiöst rymmande de församlade deltagarna. Att åka i dylik förhöjde nostalgitrippen åtskilliga grader. Vedin uppgav bl.a. att han på 1970-talet arbetade som busschaufför i Upsala, exempelvis å linje nr 6 därstädes.

För dagen blev första anhalten det 65 meter höga, konformigt uppförda byggnadsverket Arctura – med namn efter stjärnan Arcturus, tillika Jämtlands landskapsstjärna - eller ”Termosen” som det kommit att benämnas i folkmun, detta inte minst beroende på den snarlikt en dylik gjorda utformningen. Byggnaden är i själva verket en 55 meter hög glyvattenbehållare, rymmande 26 miljoner liter varmvatten, avsedd för värmekraftverkets fjärrvärmeleveranser. De avslutande tio meterna ovanpå denna anläggning utgörs av en cirkelrund restaurang; här församlades deltagarna, och fick, under tilltugg av smörgåsar med renkött jämte ost från Skärvången och därtill varm dryck, en föredragning från informationsdirektören Tommy Ericsson vid Jämtkraft, varvid de församlade bibringades en hel del ytterligare fakta om Termosen och nämnda företag.

Bl.a. framfördes följande. Tornets höjd är en anpassning till den högst belägna kunden i stan. Uppvärmning av vattnet sker med bioenergi. Värmeöverskott i tanken kan lagras upp till 18 timmar. Vattnet skiktat sig i olika temperaturer, vilka skikt likaså kan lagras i tanken. Energiförlusten vid lagringen är endast cirka en procent. – Tornet byggdes som ett EU-projekt; för 20 miljoner kr utbyggdes även skidstadion, varav hälften togs som motfinansiering av EU-anslag. Härigenom blev projektet att ”lagra vatten en del av skidstadions utbyggnad”, enligt Eriksson. Även restaurandelen ägs av Jämtkraft, men verksamheten utarrenderas till Folkets Hus. På byggnaden finns anbringat 7.600 lysdioder i olika färger, vilka under de mörka timmarna kan fås att lysa likt norrsken. Utformningen har Stefan Ragnarsson i Gävle som upphovsman.

Jämtkraft ägs till 20 procent av Vattenfall, medan övriga tre delägare utgörs av kommunerna Östersund, Krokom och Åre. Av resultatet får årligen högst fem procent av insatt aktiekapital utdelas; resterande ska komma kunderna till godo i form av låga priser. Företaget har ett 700 mil långt ledningsnät, och deltar för närvarande även i utbyggnaden av fiberkabelnätet. De närmaste fem åren kommer Jämtkraft att investera omkring en miljard kr på nedgrävning av elkablar, och senast 2009 ska alla abonnenter ha fått elektroniska elmätare installerade. – Mer statistik: av Sveriges totala vattenkraft kommer 1/5 från Jamtland. Elproduktionen i landskapet kommer nu, med 12 twh från vattenkraften, 3 twh från biobränslen och 1 twh från vindkraften; omfattningen och proportionerna beräknas vara ungefär desamma om tio år. Apropå vindkraft, nämndes att 48 dylika kraftverk i sinom tid kommer att byggas i Alanäs, Flata kommun.

Deltagarna fick även se en filmföreläsning om elektricitetens utveckling i Jamtland, allt ifrån 1885 och de första installationerna i stan, bildandet av Östersunds elektriska AB 1889 och det första vattenkraftverket i Hissmofors till grundandet år 1974 av Jämtlandskraft, numera Jämtkraft.

Framför rådhusets fasad

Det intressanta besöket å Arctura följdes, efter en kortare busstur, av en dito givande visit å Rådhuset, där Gillet mottogs av kommunalrådet Annsophie Andersson och Föreningen Gamla Östersunds företrädare Tomas Frank. Inledningsvis förevisades Rådhusalen, varvid kunde beundras dess vävda tapeter med jamtålgsmotiv, landshövdingens stol och lampkronorna. Rådhuset, uppfört av en byggherre vid namn Hellström och invigt 1912 under borgmästare Isidor von Stapelmohrs regim, kostade i runda tal 600.000 kr, vilket för nutida öron låter ofattbart lite, men då säkert var en rätt ansenlig summa. Vid invigningen hade Rådhuset 132 rum, att jämföra med invånarantalet i stan, som dåmera uppgick till endast cirka 7.000.

Rundvandring i huset följde; härnäst beskådades övre

rådhushallen med dess muralmålning ”Stadens födelse” över Östersundet från Frösön, av år 1933 med Göte Hennix som upphovsman. Vidare besågs domsalen, fram till 1972 säte och laga forum för rådstuvurätten, smakfullt utsmyckad av konstnären Ahlberg. Vid ytterligare genomgång av lokaliteterna förevisades diverse konstverk, såsom ”Staden 1912”, även den från Frösön, samt teckningar med gamla stadsvyer av Torgil Säter, tillkomna i början av 1960-talet. Som kuriosum förevisades även en del framskrapat tegel på en invändig vägg, med ännu kvarvarande fingeravtryck från barnahänder; detta som ett exempel på barnarbete vid tegelbruk. Teglet i fråga härrör från Vålbackens tegelbruk, i samband med rådhusets tillkomst åren 1911 – 1912. Det utvändiga teglet kommer däremot från Helsingborg.

Nämnas kan även att rådhuset frambringar klockspel fyra gånger per dag, klockan 8 f.m, 12.00, ävensom 4 och 8 e.m.

Gillet drog bussledes vidare, men inledningsvis inte längre än till Stortorget, där en stunds uppehåll gjordes. Därvid passade Tomas Frank på att i en salig blandning berätta en del om stan, dess historia m.m. Härav återges följande.

Den gamla Gregorimarkanden flyttades till Stortorget år 1798. På torget hölls därefter länge marknad tre gånger per år. Torgets mest imposanta hus inrymmer Handelsbanken, som för övrigt varit förskonad från rånöverfall sedan 1915. I ett av husen vid torget uppgavs på sin tid Greta Garbo ha investerat pengar, men det var rent nonsens, utan verklighetsförankring. Vid torget låg även stans första skola.

Samuel Perman var en förgrundsgestalt i stans historia. Han medhann att skaffa sig 17 barn. I den ursprungliga stadsplanen ingick fem långgator, sju gränder med det slutna Stortorget mitt i alltsammans. Om Gröngatan kan nämnas att den ursprungligen var en gammal fägata (f.d. Gröna gången) mot fältjägarregementet. – Numera har Mittuniversitetet (med orterna Östersund, Sundsvall och Örnsköldsvik) cirka 15.000 studenter. Stan hyser inte mindre än hälften av dessa.

Men så blev det äntligen dags för Jamtli, varest begynnelsevis lunch intogs å Hof. Det hade utlovats rejäl spis med gammaldags mat. Rikligt tilltaget var det, men av den gammaldagsa maten förelåg inte mer än den inlagda sillen och björnbärskrämen till efterrätt; i övrigt var buffén av nog så modernt (thailändskt) snitt, vilket måhända kan ha upplevts som en liten, men dock skuffelse.

Till lunchen hade Jamtlis förre chef, Sten Rentzhog, anslutit. Efter måltiden församlades deltagarna å Hofs övre våning i S:t Olofs gillesal. Rentzhog omtalade bl.a. att denna sal nyttjats som slöjdskola, och under andra världskriget togs lokalen i anspråk för att inkvartera soldater.

Motionsledes och under ledning av Rentzhog gjorde därefter Gillet en längre rundvandring inne på området, om vilket han berättade bl.a. följande.

Jamtlikvällar med artister – Jussi Björling var en av dem – förekom under ett antal år, men upphörde i slutet av 1970-talet. Det var även under detta decennium stan hotade att genom sin expansion och sitt behov av mark för bebyggelse överta nästan halva området, närmast i åtanke att tillskapa en idrottsanläggning. Jamtli insåg därför behovet att komma med något eget nytänkande. Det har skett genom exempelvis tillkomsten av 1700-talsaktiviteter och viss djurhållning; en stor mängd frivilliga deltar ideellt, spelande olika 17- och 1800-talsroller som torpare, bönder, borgare m.m. Jamtli gjordes sonika om till ett ”historieland”. Exempel härpå är även timmerflottning, kolning och höianna. Bland mångfalden byggnader inom området kan nämnas Hackås-, Näs- och Lillhärdalsgårdarna, den trivsamt uppbyggda gamla stadsmiljön nära entrén inte att förglömma.

Tiden rann fort undan under den gemytliga rundvandringen. Det blev dags att lämna Jamtli för en busstur ut till Frösön och Peterson-Bergers (PB) residens Sommarhagen. Här fick sig Gillet en lagom komprimerad föreläsning om PB:s leverne, och i synnerhet Sommarhagen, till livs. Om hans liv i all korthet: född 1867 i Ullånger, äldst av sju syskon; spelade piano från sex års ålder; blev efter studier vid Kungl. Musikaliska Akademin musikdirektör; bekant med konstnärssläkten Tirén; reste 1889 till musikhuvudstaden Dresden för en tids vistelse därstädes; kom 1895 till Stockholm, blev fruktad kulturskribent och kritiker på DN.

År 1910 inköptes tomten på Frösön. PB ärvde 1913 pengar efter sin mor, och kunde påbörja det 1914 färdigbyggda Sommarhagen, med Anton Pålsson, Åre, som byggmästare. Konstnären Paul Jonze svarade för de invändiga måleriarbetena, till stor del i jämtlands-blått. PB bodde här permanent åren 1930-1942. Med sig hade han sin katt och en herr Wennergren, tjänstgörande som gårdskarll och kock. Boningshuset var för sin tid modernt och fashionabelt, med bl.a. AGA-spis i köket (som en av blott två i Sverige, den andra fanns hos fru Lagerlöf på Mårbacka). – Det mesta av målningar och inventarier finns ännu kvar i originalskick.

Lättare lemonadförfriskningar intogs, varpå återfärd med buss till travbanans parkeringsplats skedde. På utsatt tid, omkring halv sju e.m. avslutades dagens aktiviteter, deltagarna gav varandra ett varmt avsked – dagen hade förresten varit strålande solvarm, t.o.m. i glyaste laget inombords i bussen – , och åtskildes, nöjda med de upplevelser som stått dem till buds.

Stefan Halvarsson

Jämtlands-Härjedalens Gille
Skr. Bertil Segerström
Flogstavägen 170
SE-752 72 UPPSALA

*Jämtar och Härjedalingar i Uppsala
med omnejd
hälsas välkomna till*

2006 års Surströmmingskalas

i Odd Fellow-huset, Börjegatan 44

lördag den 23 september kl 18.30!

Solskensorkestern (15 man och kvinna) underhåller med
glada 30- och 40-talslåtar

Vi undfägnas med den goda strömmingen, tunnbröd samt ostar hemifrån,
öl, kaffe och äppelkaka, allt till en kostnad av 140 kr.

Vill du ha starkare öl och snaps finns det att köpa för 25 kr/st.

Anmälan till Camilla o Jarl Lundin, tfn 31 55 27 **senast** 18 september.

Var gärna ute i god tid!

Till Odd Fellow-huset, Börjegatan 44 går buss nr 9. Avstigning på Ring-
gatan vid hållplats Börjegatan.

